

## TIJORIY DISKURS KONSEPSIYASI TADQIQIGA DOIR MULOHAZALAR

**Xolisova Gavxaroy Mannobjon qizi**

**f.f.f.dok dotsent**

**Sobirjonov Ravshanbek Tolipjon o‘g‘li**

**Filologiya va tillarni o‘qitish yo‘nalishi 2-kurs talabasi**

**Annotatsiya.** Tijoriy muloqotning asosiy funksiyalarini axborot, kommunikativ, nazorat qiluvchi, qo‘llab-quvvatlovchi funksiyalar, huquqiy munosabatlarni o‘rnatish, har qanday fakt, hodisani so‘rash, tasdiqlash funksiyasi deb atash mumkin.

**Kalit so‘zlar:** suz ma‘nosi, tijoriy diskurs, til tizimi, funksiyalar, leksikografik ma‘no.

### **Концепция коммерческого дискурса**

**Аннотация.** Основными функциями коммерческого общения можно назвать информационные, коммуникативные, надзорные, вспомогательные функции, установление правоотношений, запрос любого факта, события, функцию подтверждений.

**Ключевие слова:** значение слова, коммерческий дискурс, языковая система, функции, лексикографическое значение.

### **The sonsept of sommersial dissource**

**Annotation.** The main functions of commercial communication can be called information, communicative, supervisory, supportive functions, the establishment of legal relations, the inquiry of any fact, event, the function of confirmation.

**Keywords:** word meaning, commercial discourse, language system, functions, lexicographic meaning.

Insonning shakllana borish jarayoni uning fikrlash jarayoni bilan chambarchas bogliq yoki mutanosib tengdir. Oz-ozidan tafakkur va til munosabatlari masalasi ham bu jarayonda alohida orin tutishi aniq. Shuningdek, nazariy tadqiq nuqtai nazaridan bu jarayonlar alohida-alohida korilsa-da, aslida yaxlit kompozitsiya ekanligi ham aniq. Til kategoriyalari oziga xos xususiyatlarga

ega, biroq tafakkur kategoriyalari bilan bogliq. Bu bogliqlikni sabab-natija, umumiylik-xususiylik, mohiyat-tajalli kabi tushunish uchun ham, bir jarayonning 2 qirrasini sifatida tushunish uchun ham etarlicha asoslar bor. Tilning aloqa vositasi ekanligi uning deyarli tarifiga aylanib qolgan bolsa-da, tilning boshqa vazifalari ham borki, muhimligi nuqtai nazaridan qaysi bir vazifaning etakchiligi masalasi hali-hozircha muhokamalar uchun mavzu bolib kelmoqda. Xususan, T.Bushuy, SH.Safarovlar til vazifalari funksiyalari borasida quyidagicha yozadilar: Odatda, tilning bajaradigan koplak funksiyalari qatorida bazilari eng muhim ekanligi korsatiladi: 1) til odamlar orasida eng muhim aloqa vositasidir; 2) u insoniyatning ijtimoiy tarixiy tajribasini saqlash uchun xizmat qiladi; 3) til tafakkurning asosiy elementi vazifasini bajaradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, tijoriy diskurs konsepsiyasi inson faoliyatining iqtisodiy, siyosiy, texnik, ijtimoiy, ilmiy va madaniy sohalaridagi o'zaro ta'sirlarning butun majmuini birlashtiradi. Bizning zamonamizning biznes aloqalari zamonaviy aloqa talablariga, yangi shart-sharoitlarga va aloqa vositalariga moslashish zarurati bilan duch kelmoqda, buning natijasida so'nggi o'n yilliklarda tijoriy diskurs o'zining matn va lingvostilistik o'ziga xosligini belgilaydigan "kanonik" bo'lib kelgan yangi xususiyatlarga ega bo'ldi. Shu bilan birga, tijoriy muloqot, boshqa har qanday sohadagi aloqa singari, bugungi kunda ham chuqur transformatsiyalarga va o'zgarishlarga duch kelayotganligini umumiy e'tirof etishiga qaramay, hozirgi kungacha so'nggi o'n yilliklar ichida shakllangan yangi belgilar, tijoriy diskursning muhim xususiyatlari juda kam o'rganilgan bo'lib qolmoqda, zamonaviy darajada ilmiy adabiyotlarda kam o'rganilgan. Shu bilan birga, ishbilarmonlik muloqoti har bir inson, jamiyat, milliy davlat va davlatlar ittifoqlari hayotining ajralmas qismidir. Bugungi kunda biznes aloqasiz hayotning har qanday sohasida: harbiydan madaniygacha, san'at sohasida kelishuvga erishish imkonsiz bo'lib tuyuladi, shuning uchun bizning zamonamiz tijoriy diskursning o'ziga xos xususiyatlarini anglash dolzarb, muhim muammo hisoblanadi. Shuni ta'kidlashni istardimki, biznes sohasidagi aloqa xususiyatlarini aniqlash muammosi ilmiy adabiyotda yangi emas. An'anaga ko'ra, tilshunoslikda nutqning "biznes" (yoki "iqtisodiy") turi ajratilib o'rganilgan<sup>1</sup>[№ 2 (46). - S. 48 - 52. - S. 48]

<sup>1</sup> Данюшина Ю. В. Бизнес-дискурс: термин, типология, анализ// Известия Волгоградского государственного педагогического университета. - 2010

. Shu bilan birga, Y.V.Danyushinaning fikriga ko‘ra, ushbu ikkala atama ham jamiyat rivojlanishining hozirgi holatiga mos kelmaydi. Xususan, "biznes" tushunchasi an’anaviy ravishda nutqning biznes (yoki rasmiy-ishbilarmonlik) uslubini odatiy, og‘zaki nutqdan farqlash uchun ishlatilgan. Ushbu konsepsiya barcha turdagi professional, jumladan siyosiy, iqtisodiy va ma’muriy nutqlarni birlashtirdi. Shunga ko‘ra, bu atama juda keng ko‘rinadi. O‘z navbatida, "iqtisodiy" atamasi, aksincha, "biz tijoriy diskurs va biznes masalalari: ishlab chiqarish, savdo, moliya, menejmentning barcha xilma-xilligi haqida gapirganda" juda tordir»<sup>2</sup> [- № 2 (46). - S. 48 - 52. - S. 48].

Bunday vaziyatda to‘g‘ridan-to‘g‘ri tijorat sohasida kommunikativ o‘zaro ta’sirning xususiyatlarini aks ettiradigan yangi atamalar, tushunchalarni kiritish kerak bo‘ladi. YU V. V. Danyushina "biznes-diskurs" tushunchasini "o‘zaro ta’sirning o‘ziga xos xususiyatlarini aks ettiruvchi hodisa sifatida" ishbilarmonlik sohasiga va biznesning keng doirasiga kiritishni taklif qiladi»<sup>3</sup> [№ 2 (46). - S. 48 - 52. - S. 49]

. Ushbu yondashuvni amalga oshirishda tijoriy muloqot va tijoriy diskurs biznes-diskursning subtiplaridan biri, ishbilarmonlik muloqotini anglatadi.<sup>4</sup>[№ 2 (46). - S. 48 - 52. - S. 48].

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlar tahlili aks etganidek, zamonaviy ilmiy adabiyotda tijoriy muloqotni, tijoriy diskursni tushunishga yondashuvlar mavjud emas.

Tijoriy muloqotning mohiyatini ochib berish "ishbilarmonlik muloqoti" va "biznes muloqoti" tushunchalarini tahlil qilish asosida amalga oshirilishi mumkin.

E. G. Azimov, A. N. Shukin ishbilarmon muloqotni "maqsadi professional, tijorat va notijorat faoliyat sohalarida axborot almashish bo‘lgan aloqa turi" deb tushunadilar»<sup>5</sup> [- 448 s. - S. 57], va ishbilarmon muloqot o‘rtasidagi asosiy farq faoliyat sohasi ekanligini ta’kidlab qolishadi. Olimlarning fikriga ko‘ra,

<sup>2</sup> Данюшина Ю. В. Бизнес-дискурс: термин, типология, анализ// Известия Волгоградского государственного педагогического университета. - 2010.

<sup>3</sup> Данюшина Ю. В. Бизнес-дискурс: термин, типология, анализ// Известия Волгоградского государственного педагогического университета. - 2010.

<sup>4</sup> Данюшина Ю. В. Бизнес-дискурс: термин, типология, анализ// Известия Волгоградского государственного педагогического университета.

<sup>5</sup> Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Издательство ИКАР, 2009.

ishbilarmonlik muloqoti jarayonida ishtirokchilarning har biri, avvalambor, o‘z kasbi bilan bog‘liq bo‘lgan vazifalarni hal qilishga intiladi, bu esa ishbilarmonlik aloqasi doimo maqsadga muvofiq degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Tijoriy muloqotga kelsak, biz aloqa professional savdo faoliyatida amalga oshiriladi degan xulosaga kelishimiz mumkin.

#### Фойдаланилган адабиётлар

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Издательство ИКАР, 2009. – 448 с. - С. 57
2. Виноградова О.Е., Стернин И.А. Психолингвистические методики в описании семантики слова. Монография. – Воронеж: издательство «Истоки», 2016.
3. Данюшина Ю. В. Бизнес-дискурс: термин, типология, анализ// Известия Волгоградского государственного педагогического университета. - 2010. - № 2 (46). - С. 48 - 52. - С. 48

---

# Research Science and Innovation House